

2341 8

MEMORIE VAN TOELICHTING

I. De sterke toeneming der bemoeiingen van de overheid heeft er toe geleid, dat de taak der Staten-Generaal in de loop der jaren voortdurend omvangrijker en ingewikkelder is geworden. Dit heeft tot gevolg gehad, dat niet alleen tal van Kamerleden individueel zwaar zijn belast, maar ook dat voor het college als geheel een behoorlijke afdoening van het vele werk steeds meer moeilijkheden is gaan opleveren. Hoewel het tot dusverre, dank zij inspanning van alle krachten, is gelukt een ernstige stagnatie in de werkzaamheden te voorkomen, dreigt toch het gevaar, dat dit in de toekomst niet meer mogelijk zal zijn.

Bovendien is te verwachten, dat in toenemende mate een beroep op de leden der Staten-Generaal zal moeten worden gedaan om deel te nemen aan internationale conferenties en zitting te nemen in internationale of supra-nationale organen, of op andere wijze werkzaam te zijn op het gebied van de buitenlandse betrekkingen. Dit belet hen voor kortere of langere tijd deel te nemen aan het werk der Kamers, waardoor enerzijds de op de schouders der andere leden rustende taak nog wordt verzwaard, anderzijds een normale voortgang der werkzaamheden wordt belemmerd.

Uitbreiding van het aantal leden der Staten-Generaal lijkt voorschijns het meest aangewezen middel om te voorkomen, dat de wetgever op den duur niet meer bij machte zou zijn de hem gestelde taak het hoofd te bieden.

De bovengeschetste toeneming van het werk van de leden der Staten-Generaal heeft mede een nadelige invloed op het contact der kamerleden met de maatschappij. Uitbreiding van het aantal leden der Staten-Generaal zal een betere werkverdeling mogelijk maken en daardoor de op dit punt bestaande moeilijkheden kunnen verminderen.

Bij vergelijking met het buitenland blijkt, dat het ledental der Staten-Generaal in Nederland zeer laag is. In alle landen met ongeveer hetzelfde inwonertal als Nederland is het aantal parlementsliden belangrijk groter. Alleen in de staten met een bevolking van meer dan 100 miljoen zielen zijn de parlementen in verhouding tot het bevolkingscijfer, wat het ledental betreft, zwakker bezet. Hierbij valt echter op te merken, dat deze staten voor een deel een federale structuur hebben en alleen reeds daarom in dit verband moeilijk met Nederland zijn te vergelijken.

II. Bij het overwegen van de vraag, hoever met de uitbreiding van de bezetting der Tweede Kamer ware te gaan, is getracht de gulden middenweg te vinden. Bij een te sterke uitbreiding zou men gevaar lopen het beoogde doel voorbij te schieten en juist het tegendeel te bereiken van hetgeen wordt nagestreefd. Immers in colleges met een groot aantal leden is het niet mogelijk allen intensief in het werk te betrekken zonder de vlotte afdoening der werkzaamheden te belemmeren.

Bovendien zou, waar van de aanvang af in Nederland het aantal leden der Staten-Generaal relatief gering is geweest, verhoging van dit aantal tot een getal, overeenkomend met dat van het aantal parlemensleden in landen van ongeveer dezelfde grootte als Nederland, wellicht een al te radicale breuk met het verleden betekenen.

Op grond van deze overwegingen wordt voorgesteld, de uitbreiding der Tweede Kamer te beperken tot een aantal van 50 leden. Een zodanige uitbreiding lijkt voldoende om het gewenste doel te bereiken.

Ook voor de Eerste Kamer wordt een uitbreiding van het aantal leden wenselijk geacht. De toeneming van de wetgevende arbeid doet zich voor haar relatief in dezelfde mate gevoelen als voor de Tweede Kamer. Hierbij moet uiteraard in aanmerking worden genomen, dat van de leden van deze Kamer niet kan worden verwacht, dat zij zich in gelijke mate als de leden der Tweede Kamer voor de parlementaire arbeid beschikbaar stellen.

Wat de toeneming van het werk op het gebied der buitenlandse betrekkingen betreft, dit legt evenzeer beslag op de leden van de Eerste Kamer als op die van de Tweede Kamer.

Bovendien zal er voor moeten worden gezorgd, dat de bestaande verhouding tussen het aantal leden van de Tweede Kamer en dat van de Eerste Kamer niet gewijzigd wordt. Dit zou immers met name in de samenstelling der verenigde vergadering een verschuiving betekenen.

Deze overwegingen hebben geleid tot voorstel, het aantal leden van de Eerste Kamer te brengen op 75, hetgeen verhoudingsgewijs neerkomt op eenzelfde vergroting als ten aanzien van de Tweede Kamer wordt voorgesteld.

III. De Regering heeft de vraag onder de ogen gezien of, wanneer het ledental der Eerste Kamer gebracht wordt op 75, het voorschrift, vervat in artikel 94, vierde lid, bepalende, dat om de drie jaren de helft van de leden aftreedt, zonder meer gehandhaafd kan blijven. De Regering acht het aanbevelenswaardig, met zoveel woorden in de Grondwet vast te leggen, dat de ene drie jaar 38 leden aftreden, de andere 37 leden.

IV. Gezien de urgentie van de voorgestelde uitbreiding zou het te betreuren zijn, indien de doorvoering daarvan zou worden uitgesteld tot de eerste verkiezingen, die na het tot stand komen van de thans aan de orde zijnde grondwetswijziging zullen worden gehouden.

Teneinde hieraan tegemoet te komen, wordt in een toe te voegen additioneel artikel IVa voor de Tweede Kamer een overgangsregeling voorgesteld en in een nieuw additioneel artikel IVb voor de Eerste Kamer een nieuwe verkiezing voorgeschreven.

Op grond van het voorgestelde artikel IVa wordt de Tweede Kamer binnen een termijn van twee maanden na de totstandkoming van de onderhavige wijziging aangevuld aan de hand van de uitslag van de laatstelijk gehouden verkiezing, dus die welke kort te voren heeft plaats gehad.

Een versterking van de Kamer, wat het ledental betreft, heeft uiteraard tot gevolg, dat — tenzij speciale voorzieningen worden getroffen — kleine staatkundige groeperingen, welke thans niet in de Staten-Generaal zijn vertegenwoordigd, eerder kans maken voor toewijzing van een zetel in aanmerking te komen. Dit effect ligt buiten de ratio van de voorgestelde uitbreiding. Een algemene voorziening te dezen aanzien ware over te laten aan de gewone wetgever.

In de additionele bepaling, die bestemd is om in werking te treden voordat de wetgever zich over dit vraagstuk zal hebben kunnen uitspreken, lijkt het juist zich te beperken tot een voorschrift, hetwelk verhoedt, dat nieuwe groeperingen, tengevolge van de verlaagde kiesdeler, bij deze gelegenheid haar intrede in de Tweede Kamer der Staten-Generaal doen. Daarom wordt in de laatste volzin van het eerste lid bepaald, dat voor de nieuwe plaatsen niet in aanmerking komen lijsten, aan welke bij de laatstelijk gehouden verkiezingen geen zetels zijn toebedeeld.

De overige voorschriften van het artikel zullen goedgevoerd worden voor zichzelf spreken. Om in eventuele technische lacunes te kunnen voorzien, wordt in het derde lid de Kroon bevoegd verklaard nadere voorschriften te geven ter uitvoering van het eerste en tweede lid.

Gelijk gezegd, voorziet het voorgestelde artikel IVb der additionele artikelen in het houden van een nieuwe verkiezing voor de Eerste Kamer binnen twee maanden na de totstandkoming van de wet, houdende uitbreiding van het aantal leden van de Kamer. Voor de Eerste Kamer levert het houden van een verkiezing voor een nieuwe Kamer geen noemenswaardig bezwaar op en behoeft men mitsdien niet zijn toevlucht te nemen tot een aanvulling door vaststelling van een nieuwe uitslag van de laatstelijk gehouden verkiezing.

De in het derde lid genoemde voorschriften der Kieswet — bedoeld is de nieuwe Kieswet, welke op 7 Augustus j.l. het *Staatsblad* heeft bereikt (no. 290) — die betrekking hebben op de modus procedendi in geval van ontbinding der Eerste Kamer, zijn van overeenkomstige toepassing verklaard.

Ten aanzien van het laatste lid zij opgemerkt, dat uitgegaan is van de laatstelijk door het Centraal Bureau voor de Statistiek bekend gemaakte gegevens betreffende de bevolkingscijfers in de onderscheidene provinciën (per 1 Januari 1951).

*De Minister-President,
Minister van Algemene Zaken,*

W. DREES.

De Minister van Binnenlandse Zaken,

J. H. VAN MAARSEVEEN.